

Daniel

Hay A'at Tuwen Liblu An Daniel

Hi Daniel ya i Judah an niyeh ad Babilon hidin onom di gahut ta onom di tawon ot ahi miyayyam hi Jesu Kristu (606 B.C.). Ya hay ipa'innilan tuwen liblu ya hay napatnaan di pangulug Daniel ya nadan tulun ibbana. Mu nanongna damdama an hi Apu Dios di nangidinolanda an ta'on on hiyay lummuh edaot atayan.

Ya hi Daniel ya indattan Apu Dios hi la'ing ta dakol di abalinana an namama hinan abalinana an manginnilah ibalinan di inop. Ta numbalinon nan patul an hi Nebukadnesar hi gobelnador hi ad Babilon. Ya hidin inabak di i Persia hi ad Babilon ya numbalin damdama boh Daniel hi nabaktu an ap'apu.

Ya hi Nebukadnesar ya duway ininopna an imbagan Daniel di ibalinana. Ya hiya boy nangibagah nan patul an hi Belsassar hinan ibalinan nan intudo' nan numpatigon ta'le hinan dingding di palasyu.

Ya hi Apu Dios ya impatigona i Daniel hinan ininopna nan ahi ma'at hinan pun'ap'apuwani di opat an boble.

Nan nipa'inop hi Daniel 2	Nan nipa'inop hi
balitu' an ulu	napaya'an an layo
silber an palagpag ya ta'le	bear
gumo' an huki	leopard
nun'uddum an gumo' ya pito' an dapan	atatakut ya ma'ab

Hay Nitudo' Ituwen Liblu

1. Hay nunhilbiyan Daniel ya nadan gagayyumna hinan pun'ap'apuan di i Babilon (Daniel 1-6)
2. Hay impatigon Apu Dios i Daniel hinan ininopna ya nan ahi ma'at hitun luta hi udum hi algo (Daniel 7-12)

Hay Nunhilbiyan Da Daniel Hinadan Ibbana Hinan Palasyu

¹ Hidin mi'atluh tawon hi numpatulan Jehoyakim hi ad Judah ya imme da Nebukadnesar an patul hi ad Babilon hinadan tindaluna ot eda li"ubon hi ad Jerusalem. ² Ot ipa'abak Apu Dios nan patul hi ad Judah an hi Jehoyakim ot iyena didah nadan tataguna hi ad Babilon ot alanday udum hinadan nun'abalol an gina'uh nan Templo ot iyedah ad Babilon hinan templon nan diosda.

³ Indani ya imbagan Nebukadnesar i Aspenas an nabaktun ap'apu hinan palasyu ta piliyona dohah nadan tinanud di patul ya nadan imbalen di ap'apu an inilpudah ad Judah. ⁴ Ya hay piliyona ya nadan mumpangilog an linala'i an ma"id ha bahbah di adolda ta maphod di tigoda ya nala'ingda ta nalakadan matudduwan ta mabalin an munhilbidah nan palasyu. Ya imbagan bon nan patul i Aspenas ta itudduwana didah nan hapitda ya nadan nitudo' an mabaha hinan hapitda an i Babilon. ⁵ Ya imbagan bon nan patul an abigabigat ya waday midat an anonda ya inumonda an bayah an malpuh nan palasyu. Ta tudduwanda didah tuluy tawon ya ahi mabalin an munhilbidah nan patul. ⁶ Ta nadan udum an

napili ya opat hinan tinanud Judah an hi Daniel ya hi Hananiah ya hi Misael ya hi Asariah. ⁷ Mu hinukkatan nan nabaktun ap'apu di ngadanda ta hi Daniel e ya hi Beltesasar ya hi Hananiah e ya hi Sadrak ya hi Misael e ya hi Mesak ya hi Asariah e ya hi Abednego.

⁸ Mu hi Daniel ya adina pohdon an anon nan anon di patul ya ta'on on nadan inumona te paniyawona. Ta hiya nan imbaganah nan nabaktun ap'apu ta bokon nan makan ya inumon hinan palasyu di midat i dida. ⁹ Ya numbalinon Apu Dios hi ma'ule i Daniel hidiyen ap'apu. ¹⁰ Mu alyona i Daniel di, Nan patul di nangibagah nan anonyu ya inumonyu. Ta hiya nan tumakuta' hi'on adi maphod di a'at di adolyu ta adi ayu umat hinadan ibbayun mumpangilog an linala'i ot patayona' an gapun da'yu.

¹¹ Ot e mi'hapit boh Daniel hinan pinilin Aspenas an mungguwalya i hiya ya hi Hananiah ya hi Misael ya hi Asariah. ¹² Ta inalinay, Undan bahan adi mabalin an patnaon da'mi an panganon hi natnating ya impa'inuman da'mih liting hi himpuluy (10) algo? ¹³ Ta nalpah'e nan himpuluy (10) algo ya ahiyu tigon di numpahhiwanmi hinadan ibbamin mumpangilog an hay ina'inanda ya nan makan an nalpuh nan palasyu. ¹⁴ Ya inabulut diye ot patnaona dida hi himpuluy (10) algo.

¹⁵ Ya hidin nalpah nan himpuluy (10) algo ya matigoy pinumhodan di adolda an hinumhumdolda mu nadan nanganangan hinan anon di patul. ¹⁶ Ot inaynayun mon nan guwalya an mangidat i dida hi natnating an bokon nan

makan ya bayah an malpuh awadan di patul.
¹⁷ Ya datuwen opat an mumpangilog an linala'i ya indattan Apu Dios didah la'ing an manginnilah an namin di ma'adal. Ya hi Daniel e ya waday abalinanan mangipa'innilah ibalinan di inopon ya nadan mipatigo an ay in'inop.

¹⁸ Ta hidin nagibbuh nan imbagan nan patul an tuluy tawon ot iyen Aspenas an namin dadiyen linala'i hi awadan Nebukadnesar. ¹⁹ Ya hidin ni'hapit nan patul i dida ya matigonan ma'id i didan namin ha inla'la'ingna mu hi Daniel ya hi Hananiah ya hi Misael ya hi Asariah. Ta niddumdah nadan munhilbih nan patul. ²⁰ Te an namin nan minahmahan nan patul i dida ya na'innilaana an inla'la'ingda mu nadan mumbuyun ya nadan mumbaki i diyen pun'ap'apuwana.

²¹ Ya ninaynayun an nunhilbih Daniel hidi ta ingganah din hi Sayrus di patul.

2

Hay Ininop Nebukadnesar

¹ Hidin mi'adwah tawon hi numpatulan Nebukadnesar ya wadaday ino'inopona. Ta minomnoman an adi umaliy inlo'na. ² Ot ipa'ayagna nadan mumpumbuyun ya nadan mumpumbaki ya nadan mumpun'ayak ya nadan nanginnilah a'at di bittuwon ta ibagaday ibalinan nan ininopna. Ta immedah awadana ³ ot alyonan diday, Wada han ininop'u ta nunhiglan minomnomana' te pohdo' ahan an innilaon di ibalinana.

⁴ Ya timbal nadan nanginnilah a'at di bittuwon an inhapitdah nan hapit di Aramaik an alyonday, Hanat minaynayun di pun'ap'apuwam apu patul. Ibagam i da'mi an baalmu nan ininopmu ta ibagamiy ibalinana.

⁵ Ya alyon nan patul i diday, Hay ninomnom'u ya da'yuy ukod an mangibagah on nganneh diyen ininop'u ya hay ibalinana. Te adiyu'e ya mipapate ayu ta matanogtog di adolyu ya impapa"ih'uy babaleyu. ⁶ Mu ibagayu'e i ha'on nan ininop'u ya nan ibalinana ya dakol di idat'un da'yu hi gunggunayu ya atbohndin ongal di ipabaktuwanyu. Ot agayu nimpe ta ibagayu.

⁷ Mu inalida boy, Apu patul ibagam nimpe nan ininopmu ta ibagamiy ibalinana.

⁸ Ya inalin nan patul i diday, Umman nee ona' e ihaphapitan te innilayu an hituwen ninomnom'u ya ato'. ⁹ Adiyu'e ibaga nan ininop'u ya numpapaddung di pundusa' i da'yu. Ta hiya nan hinahapityu an ilaylayahhana' ta alina hi mahukkatan nan hinapit'un ma'at i da'yu. Ot ibagayu'e nimpe nan ininop'u ya innila' an mabalin an ibagayu bo nan ibalinana.

¹⁰ Ya alyon nadan nanginnilah a'at di bittuwon hinan patul di, Ma"id ha taguh tun luta hi abalinanan aton hinaen imbagam. Te ta'on mahan hi'on ngannen patul an nundongol ya ma"id ha nangipa'at hi athinah nadan mumbuyun onu mumbaki onu nadan nanginnilah a'at di bittuwon. ¹¹ Hinaen ipa'atmu an patulmi ya na'alligat. Te undan nganney aton an manginila hi'on adim ibaga. Abalanan nin nadan dios mu ma"iddahtu te adida mi'hituh tatagu.

¹² Ya nangimbubbungot nan patul hi nangngolanan diye ot alyonay, Mipapate ayun namin an waday abalinanah tun ad Babilon an umat hinadan mumbuyun.

¹³ Ot iyuldina an mipapate dadiyen waday abalinanda. Ya ta'on on da Daniel hinadan ibbana ya ena impahama' ta pi'pateda dida. ¹⁴ Mu hidin immeh Aryok an ap'apun di guwalyan nan patul an e mamate i dadiyen waday abalinandah ad Babilon ya maphod ta iniphod Daniel an ni'hapit i hiya.

¹⁵ Ta inalinah nan ap'apun di guwalyan di patul di, Tanganu on e inyuldin nan patul ha atatakut hi uldin?

Ot ibagan Aryok i hiya nan na'na'at.

¹⁶ Ot umeh Daniel hinan patul ot ibagana i hiya ta idattana ni' hiya hi timpu ta ahi mabalin an ibagana nan ibalinan nan ininopna.

¹⁷ Ot umanamut hi Daniel ot ipa'innilanah nadan ibbana an da Hananiah i Misael ya hi Asariah. ¹⁸ Ot ibaganan dida ta mumpahpahmo'dan mumpaboddang i Apu Dios hi ad abunyan ta ipa'innilana nan ininop nan patul ta adida middum an mipapate hinadan waday abalinanahdih ad Babilon an umat hinadan mumbuyun. ¹⁹ Ya i diyen hilong ya nipa'innila i Daniel nan ininop nan patul ya nan ibalinana. Ot dayawonah Apu Dios ²⁰ an alyonay, Madayaw'a Apu Dios hi ingga'inggana te he" a ya abuh di alpuwan di la'ing ya abalinan. ²¹ Ya he"ay ukod hi an namin an ma'ma'at hitun luta. Ya he"ay mamto' hinadan mumpatul ya mamogpog boh pun'ap'apuwanda. Ya he"ay

mangdat hi la'ing nadan nun'anomnoman. ²² Ya ipa'innilam nadan na'alligat an ma'awatan ya ta'on on nadan agge na'innilaan. Ya innilam nadan nipa"eh nan munhihillong te ma"id ha nipa"e i he"a. ²³ Ot madayaw'a an Dios an dayawon di a'ammmodmi te indattana' hi la'ing ya abalinan. Ta nan imbagamin he"a an ininop nan patul ya impa'innilam i da'mi.

Hay Nangibagaan Daniel Hinan Ininop Nan Patul Ya Nan Ibalinana

²⁴ Ot umeh Daniel i Aryok an napilin mamate i dadiyen waday abalinandah ad Babilon an umat hinadan mumbuyun ot alyonan hiyay, Adim patayon dida ta ipanguluwa"otya hi awadan nan patul ta ibaga' i hiya nan ibalinan nan ininopna.

²⁵ Ot pa'ibagon Aryok an iyeh Daniel hi awadan nan patul ot alyonan hiyay, Wahtu han ohah nadan niyalihitu an i Judah an mabalin anu an ibagana nan ibalinan nan ininopmu.

²⁶ Ya alyon nan patul i Daniel an hay ohah ngadana ya hi Beltesasar di, Undan udot abalinan an mangibagah nan ininop'u ya nan ibalinana?

²⁷ Ya alyon Daniel di, Ma"id ha ohah nadan nun'alala'ing ya nadan mumpumbaki ya nadan mumpumbuyun onu nadan mumpama"o hi waday abalinana an mangipa'innila i he"a apu patul hinan naligat an ma'innilaan. ²⁸ Mu hi Apu Dios hi ad abunyan ya mabalin an ipa'innilana nan naligat an ma'innilaan. Ot hay impa'innilana i he"a ya nadan ahi ma'at hi udum hi algo. Te datuwe nan tinigom hinan ininopmu. ²⁹ Hidin

malmallo"a ya nipa'innila nimpe i he"a nadan ma'ma'at hi udum hi algo. ³⁰ Ot ha"on e tee ya nipa'innilah tuwen ha"on mu bokon gapu ta nala'la'inga' mu nadan udum. Mu manu'e ya ta mabalin an ipa'innila' i he"a nan pohdon nan ininopmu an ipa'innila ta ma'awatam. ³¹ Te inoy an nan ininopmu apu patul an ongnga'ongngal an tinagtaggun humili ya atatakut di tigona. ³² Te hay uluna ya namahmah an balitu' di niyamma. Ya nan palagpagna ya ta'lena ya silber. Ya mihipun hi putuna ta ingganah ulpuna ya gombang. ³³ Ya hay hukina ya gumo'. Mu hay dapana ya nun'uddum di gumo' ya pito' an kimmulhi. ³⁴ Ya hidin tigtiggom ya nagah han batun napukal hinan doplah mu bokon taguy namukal ot miknah hukin diyen tinagtaggu. Ta nun'agudu nan gumo' an nadduman hi kimmulhin pito'. ³⁵ Ot ma'ibaga bon magudun namin hidiyen tinagtaggu ta nitapu"ul hinan luta nadan gumo' ya pito' ya gombang ya silber ya balitu'. Ta numbalindah ay dugi hinan way pun'ilikan hinan tiyalgo. Ot iye"en di dibdib an ma"i'd ha nabati. Mu nan batu an nunggudu i diyen tinagtaggu ya numbalin hi ongal an billid ta hiyay nun'onan hitun luta.

³⁶ Ot alyon Daniel hinan patul di, Hinae nan ininopmu ot aga ta ibaga' mohpey ibalinana. ³⁷ He"a apu patul di na'abbaktu hi apatupatul. Te hi Apu Dios hi ad abunyan di nangidat hi pun'ap'apuwam ya nan ongal an abalinam ta nundongol'a. ³⁸ Ya inyukodnan he"a di atagutagu ya nadan animal hitun luta an ta'on on nadan

muntayyapan an umat hi hamuti. Ta he"ay numbalinonah ap'apuda an ta'on on idanay awadanda. Ta he"ay ni'aligan nan balitu' an ulu. ³⁹ Mu magibbuh'ey pun'ap'apuwam ya mi-hukkat di ohan manghan di abalinana. Ya ahi mitnud han mi'atlun umat hi gombang di pun'ap'apuwana ta mun'ap'apuh tun luta. ⁴⁰ Ya ahi wada mohpe nan mi'apat an mun'ap'apu an mi'alig hi gumo' te hay gumo' ya gudu-wona ya ditditonay kumpulna. Ot atbohdiy aton tuwen mun'ap'apu te dadagona nadan namangulun nun'ap'apu. ⁴¹ Ya nan tinigom an niyammah nan dapan an nun'uddum di gumo' ya pito' ya hay ipa'innilana ya lo'tat ya magodwah tuwen pun'ap'apuwam. Mu gapuh nan gumo' an niddum ya waday bikah tuwen pun'ap'apuwam. ⁴² Mu umat hinan tinigom an dapan an nun'uddum di gumo' ya pito' ya atbohdiy ma'at ituwen pun'ap'apuwam an waday kittang an bikahna mu hi kittang bo on napa"ih. ⁴³ Ta hidiyen mi'apat an pun'ap'apuwam an nun'uddum di pito' ya gumo' di ni'aligan nadan tatagu an adi mabalin hi mun'u'unnudanda. Ta umatdah nan gumo' an adi ahan mabalin hi middum hinan pito'. ⁴⁴ Mu i diye an pun'ap'apuwam dadiyen patul ya wadaon Apu Dios an wah ad abunyan han pun'ap'apuwam an adi mapa"ih. Ta abakonan namin nadan udum an pun'ap'apuwam ta mapogpogda. Ya hidiyen pun'ap'apuwam ya munnananong hi inggana. ⁴⁵ Ot hiyah naey ibalanan nan nipatigon he"a an batun napukal hinan doplah an bokon taguy namukal ta niknah nan tinagtaggu ta ginuduna

nan gumo' ya nan gombang ya nan pito' ya ta'on on nadan balitu' ya silber.

Ot inayun Daniel an alyon di, Nan ongal di abalinanan Dios ya impatigona i he"a an patul nadan ma'at hi udum hi algo. Te hinaen ininopmu ya nan imbaga' an ibalinana ya immannung an ma'at.

⁴⁶ Ot munlu'bub hi Nebukadnesar hi hinangngab Daniel ta pangipatigonah punlispituna i hiya. Ot ibagana ta mangidawatda i hiya ya nunggohobdah insenso ta munhanadah nan inat Daniel.

⁴⁷ Ot alyonan Daniel di, Immannung an nan Dios an un'unudom ya hiyay na'abbaktu hi an namin an dios di tatagu. Ya hiyay ap'apun di apatupatul. Ya ipa'innilana nadan naligat an ma'awatan di tagu te impa'innilanan he"a nan ibalinan tun ininop'u. ⁴⁸ Ot ipabaktunay sa'ad Daniel ta hiyay gobelnador hi an namin nadan boble hi ad Babilon ya inyukodna bon hiya nadan waday abalinanda i diyen boble an umat hinadan mumbuyun. Ya dakol di indatna i hiya. ⁴⁹ Ya atbohdin inyabulutna nan dinawat Daniel ta inyukodna i da Sadrak ya hi Mesak ya hi Abednego nadan udum an boble hi ad Babilon ta diday ukod an mumpapto'. Mu hi Daniel ya nunnanong hinan palasyu.

3

Hay Numpa'ammaan Nan Patul Hinan Nabalitu'an An Tinagtaggu

¹ Nan patul an hi Nebukadnesar ya numpa'apya i han nabalitu'an an tinagtaggu an hay tinagena ya nahiyam (90) di umpi ya hay inongalna ya

hiyam di umpi. Ot ipata'dogdah nan nundotal an bobleh ad Dura hidih ad Babilon. ² Ot ipa'ayagna nadan nabaktun ap'apu ya nadan udum an a'ap'apu an umat hinadan gobel-nador ya nadan konsehal ya nadan mun'amung hi pihhu ya nadan mangipanuh hi tatagu ta ma'amungdah nan pangidawatandah nan ongal an tinagtaggun impa'apyana. ³ Ta na'amungda ot tuma'dogdan namin hi hinangngab diyen tinagtaggu an impiyamman nan patul an hi Nebukadnesar. ⁴ Ya indani ya initkuk nan ohan ap'apun munhilbih nan patul an alyonay, Da'yun na'amung an nat'onat'on an tatagu an nat'onat'on di bobleh nalpuwanyu ya hapityu ya donglonyuh tuwen imbagan nan patul hi aton ta'u ⁵ an alyonay wa'e ta dingngol ta'u nan tangguyub ya nan unngiyung ya lira ya harp ya nadan udum an mipagangoh ya mahapul an munlu'bub ta'u hi hinangngab tun nabal-itu'an an tinagtaggu ta dayawon ta'uh tuwen impata'dog nan patul. ⁶ Mu nan adi munlu'bub ta mundayaw ya pa'ibagondan e ibkah hinan nangimbabbala an apuy.

⁷ Ta hiya nan wa'et dingngol nadan tatagu nan nat'onat'on an nipagangoh on nunlu'bubdan namin ta dayawondah diyen nabalitu'an an tinagtaggu.

⁸ Mu nadan nanginnilah a'at di bittuwon ya im-medah nan patul ot ibagadan hiya an adi unudon nadan Judyu nan nibagah atonda. ⁹ Ta invalidah nan patul an hi Nebukadnesar di, Hanat nanong-nan he"ay patul. ¹⁰ Inyuldinmu apu patul an nipagangoh'e nadan tangguyub ya unngiyung

ya lira ya harp ya nadan udum an mipagangoh ya mahapul an munlu'bubdan namin di tatagu ta dayawonda nan impata'dogmun nabalitu'an an tinagtaggu. ¹¹ Ta nada'en adi munlu'bub an mundayaw i diye ya mibkahda nimpe hinan nangimbabbala an apuy. ¹² Mu ipa'innilami i he"a apu patul an wadaday Judyu an pinto'mu hi ap'apu hinadan boble hitun ad Babilon an da Sadrak ya hi Mesak ya hi Abednego an adi da'a unudon i dida. Te adida dayawon nadan diosmu an ta'on on nan impata'dogmun nabalitu'an an tinagtaggu.

¹³ Ya hidin dingngol Nebukadnesar hidiye ya nunhiglay bungotna. Ot ipa'ayagna da Sadrak ya hi Mesak ya hi Abednego ot umedah awadana.

¹⁴ Ot alyonan diday, On immannung an adiyu dayawon nadan dios'u ya nan impa'apya' an nabalitu'an an tinagtaggu? ¹⁵ Ibagat tee i da'yu an wa'e ta dingngolyu nan tangguyub ya ungniyung ya lira ya harp ya nadan udum an mipagangoh ya nundadaan ayu'e an munlu'bub ta dayawonyu nan impa'apya' an tinagtaggu ya maphod. Mu adiyu'e tuwali aton ya ibkah da'yuh nan nangimbabbalan apuy. Ot undan mohpe waha dios hi mabalin hi mangihwang i da'yu?

¹⁶ Ya alyon da Sadrak ya hi Mesak ya hi Abednego hinan patul di, Apu Nebukadnesar, ma'id ha mabalin hi ibagami i naen inalim. ¹⁷ Ot ta'on attog hi'on ibkah da'mih nan nangimbabbalan apuy ot hi Apu Dios an punhilbiyanmi ya waday abalinana an mangihwang i da'mi. Ot hiyay ukod an mamoddang i da'mi hinan atom. ¹⁸ Mu ta'on damdama hi alinah adi da'mi ihwang i hiya

ya ipa'innilami i he" a apu patul an adi damdama mabalin hi munhilbi amih nadan diosmu onu dayawonmi nan impata'dogmun nabalitu'an an tinagtaggu.

¹⁹ Ya nangimbubungot hi Nebukadnesar i dida. Ot ibagana ta udmaday tungun nan apuy ta nunhiglay pudutna. ²⁰ Ot ibagana hinadan ma'abbikah an tindaluna ta bobodonda da Sadrak i Mesak ya hi Abednego ya bingkahda didah nan nangimbabbalan apuy. ²¹ Ta nunanong nan nagotgotap an lubung ya nan turban datuwen tulun Judyu ot bobodonda dida ot ibkahdah nan apuy. ²² Ya gapu ta ma'ahhapul ahan an atonda nan imbagan nan patul an ta'on on nunhiglan nangimbabbala nan apuy ya inatda. Ta gapuh pudut diyen apuy ya naghob dadiyen tulun tindalun nangibkah i da Sadrak i Mesak ya hi Abednego.

²³ Ta dadiyen tulun Judyu ya nihamad di bobodda ot ahida ibkah dida i diyen apuy.

²⁴ Ya nasda'aw nan patul an hi Nebukadnesar ot matanna'dog ot alyonah nadan konsehalnay, Undan bokon tulu nadan nabobod an bingkah ta'uh nan apuy?

Ya inaliday, O tuluda.

²⁵ Ya alyonay, O mu mangmangonyu'e an opatday linala'in mundaldallanan hi gawwan nan apuy. Ya matigon aggeda nabobodan ya aggeda ni'mo na'atungan. Ya nan mi'apat i dida ya ay anghel di tiona.

²⁶ Ot e mihaggon hi Nebukadnesar hinan pugun ot tumkuk an alyonay, Sadrak, Mesak ya he" a

Abednigo an baal nan na'abbaktun Dios, umaan ayu mohna!

Ot umaanda mohdi da Sadrak i Mesak ya hi Abednego. ²⁷ Ya himmalunghungdan dida nadan nun'abaktun ap'apun munhilbih nan patul ya nadan udum an ap'apu ya gobelnador ya nadan konsehal. Ya tinigodan aggeda na'atungan ya ta'on on hay ibu'da ya nadan lubungda ya ma"i'd ni'mo ha napu'ulan. Ya adida ma'ah'ahuk.

²⁸ Ya alyon Nebukadnesar di, Madayaw nan Dios da Sadrak i Mesak ya hi Abednego an nannag hinan anghelna ta inihwangna datuwen baalna an nangidinol i hiya. Ta hiya ya abuh di dayawonda ya punhilbiyanda an adida ahan pohdon an mundayaw hi udum an dios an umat hinan imbaga' an ta'on on lummuh edaot atayan. ²⁹ Ot hiya nan ad uwani ya iyuldin'u ta nan tagun mamihul hinan Dios an unudon da Sadrak i Mesak ya hi Abednego ya mipapate ta matanogtog di adolna ya ta'on on nan balena ya mipapa"ih ta mitapu"ul hinan luta te ma"i'd ha udum hi Dios hi athituy pangihwangna.

³⁰ Ta nihipun i diye ya impabaktun nan patul di sa'ad da Sadrak i Mesak ya hi Abednego hinadan boble hi ad Babilon.

4

Hay Nun'inopan Nebukadnesar I Han Kayiw

¹ Indani ya waday impiyen nan patul an mipa'innila hi abobboble an alyonay, Ha'on an patul an hi Nebukadnesar ya ipa'innila' i da'yun nat'onat'on an tataguh abobbobleh tun

luta an nat'onat'on di numpumboblayanyu ya hapityu an hanat ongal di eyu pumhodan ya luminggopan. ²Ma"amlonga' an mangipa'innilan da'yu hinadan nakaskasda'aw an adi abalanan di tagun aton an inat nan na'abbaktun Dios i ha'on. ³Te adi nimpe abalanan di tagun aton datuwen ina'inatna an nipatigan nan nunhiglan amaphodna. Ot nan pun'ap'apuwana ya adi mapogpog mu minaynayun hinadan mun'atanudan.

⁴Handi ya ha'on an hi Nebukadnesar ya kimmadangyana' ta ma'dinnola' hinan a'at di nitaguwa'. ⁵Mu indani ya wada han ininop'un atatakut an tinagtaggu. ⁶Ta hiya nan impa'ayag'un namin nadan waday abalinandah tun ad Babilon an umat hinadan mumbuyun ta umalida ta ibagaday ibalanan nan ininop'u. ⁷Mu hidin immali nadan mumpumbuyun ya mumpumbaki ya nadan nanginnilah a'at di bittuwon ya nadan mumpama"o ot ibaga' nan ininop'u ya aggeda innilay ibalinana. ⁸Ta inggana ot umalih Daniel an nginadana' hi Beltesasar an ngadan nan ohan dios an dayawo'. Ot ibaga' i hiya nan ininop'u te waday abalinana an nalpuh nadan na'anhan an dios. ⁹Ot alyo' i hiyay, He"a Beltesasar an ap'apun nadan umat hi mumpumbuyun ya innila' an nadan ongal di abalinanan dios ya indattan da'ah abalinam ta ta'on on nan naligat an ma'awatan di tagu ya innilam. Ot donglom ta ibaga' nan ininop'u ta iba"agmuy ibalinana. ¹⁰Te hidin malmallo'a' ya wadaday ininop'u ya anakkaya an nipatigo han atagetage an kayiw an nitanom hi gawwan tun

luta. ¹¹ Ya hidiyen kayiw ya immongnga'ongngal ot tumagetage ta dimmatong hi ad lagud di udduna. Ta ma'attigoh abobbobleh tun luta.

¹² Ya mapmaphod di tubuna ya dakkodakkol di bungana ta panganan di atagutagu ya an namin an nalmuh tun luta. Ya punhiduman di animal ya punhituwan di hamutiy hapangna.

¹³ Ya i diyen nun'inopa' an tigtiggo' dadiye ya wada han kinumhop an anghel an nalpuh ad abunyan.

¹⁴ Ya tinumkuk an alyonay, Longhonyu nan kayiw ya numputulyu nadan hapangna ya inaanyuy tubuna ya nun'iwakatyu nadan bungana. Ta bumtik nadan animal an nunhidum hi pu"una ya nadan hamutih nadan hapangna.

¹⁵ Mu na'en tungodna an nipa"elan nan patul ya bangkilinganyuh gumo' ya gombang ta munnanong hidih nan naholo'an. Ta middum hinadan animal ta itmognay dulnu.

¹⁶ Ya mahukkatan di nomnomnah nomnom di animal ta ingganah mala"uh di pituy tawon.

¹⁷ Ot da'mi an hinnag Apu Dios ya ipa'innilami nan nibaga an dusana ta wan panginnilaan di tatagu an nan na'abbaktun Dios ya abuh di ukod hi an namin an pun'ap'apuwan hitun luta. Ta hiyay ukod an mamto' hinan pohdonan mun'ap'apu an ta'on on nan na'adda"ul an tagu.

¹⁸ Ta hidin imbaga' nan ininop'u ot alyo' i Beltesasar di, Agam mohpe ta ibagam di ibalinana te ma"id hinadan umat hinadan mumpumbuyun an waday abalinanda hitun pun'ap'apuwa' ha nanginnilah ibalinana. Mu he"a ya waday abalinam an nalpuh nadan ongal di abalinanan Dios.

Hay Nangibagaan Daniel Hi Ibalinan Nan Ininop Nan Patul

¹⁹ Ya hi Daniel an nangadanan hi Beltesasar ya namaaggot mano"ol ni' te nunnaud an minomnoman hi takutnah nan pohdon nan ininop'u an ipa'innila. Mu inali' i hiya di, Hanat adi'a minomnoman hinan ibalinan nan ininop'u.

Ya alyon Beltesasar di, Hanat bokon he"ay a'atan naen ininopmu ta nadan binuhulmu.

²⁰ Te nan nipatigon he"a ya han kayiw an im-mongnga'ongngal ya timmagetage ta dimmatong di udduna hi ad lagud ta ma'attigoh abobboble

²¹ an mapmaphod di tubuna ya dakkodakkol di bungana ta kumpulnay mangan i dadiyen bungana. Ya punhiduman di atap an animal di pu"una ya pumbayaan di hamuti nadan hapangna. ²² Ot hay ni'aligan tuwen kayiw ya he"a an patul. Te nundingngol di atagum ya ongal di abalinam an paddungnay dimmatong hi ad lagud. Ya ha'ey pun'ap'apuwam ya sakupona nadan nun'idaddawin bobleh tun luta.

²³ Ya tinigom bo nan nungkohop an anghel an nalpuh ad abunyan an alyonay, Longhonyu nan kayiw an nipa"elan nan patul ya dinadagyu. Mu batiyonyu nan tungodna ta munnanong nan lamutna. Ya binangkilinganyuh gumo' ya gombang hidih nan way naholo'an. Ta middum an mi'mi"an hinadan atap an animal ya initmognay dulnu ta ingganay mala"uh di pituy tawon.

²⁴ Ot hay ibalinan tuwen impa'innilan nan na'abbaktu an Dios ya nan ahi ma'at i he"a an patul ²⁵ te pa'aanon da'ah nan awadan di tatagu ta e'a middum hinadan atap an animal.

Ta mangan'ah holo' ta umat'ah nadan baka ya initmogmuy dulnu. Ot athituy pumbalinam hi pituy tawon ta ingganah onmu abuluton an hi Apu Dios di na'abbaktu an ongal di abalinana hi an namin an pun'ap'apuwam. Ya hiyay ukod an mamto' hinan pohdonan mun'ap'apu. ²⁶ Ya na'en ibaganan batiyonda an tungod nan kayiw ya nan lamutna ya ipa'innilana an lo'tat ya mibangngad damdama i he"a nan pun'ap'apuwam hi'onmu abuluton nimpe an hi Apu Dios hi ad abunyan di mun'ap'apu hi an namin. ²⁷ Ot hiya nan maphod di donglom tun itugun'un he"a an patul ta idinongmun bumahubahul ta nan nipto' di atom. Ya hom'om nadan mapalpaligat ta wan minaynayun di pumhodam.

Hay Nipa'annungan Nan Ininop Nan Patul

²⁸ Ta an namin datuwe ya na'at i ha"on an patul an hi Nebukadnesar. ²⁹ Te hidin nala"uh han hintawon an mundaldallanana' hinan nundotal an atop di palasyu hi ad Babilon ³⁰ ot alyo' di, Ma"aphod bo aya tayyah tuwen imbangon'un mapemanan an boble an ad Babilon. Gapuh nan ongal an abalina' ya wadah tuwen ma"aphod an boble an punhituwa' ta hiya nan nundingngola'. ³¹ Mu agge' indappuh nan ibaga' ya dingngol'u han hapit an nalpuh ad abunyan an alyonay, Hay nibaga hi ma'at i he"a Nebukadnesar an patul ya bokon mo he"ay patul. ³² Te piliton da'a an ihiwweh tatagu ta hay em idduman ya nadan atap an animal. Ta mi'mi"an'a i dida hi holo' ta umat'ah nan baka. Ta mala"uh di pituy tawon ya ahim abuluton an hi Apu Dios di na'abbaktun

ap'apu hi an namin an pun'ap'apuwan hitun luta. Ot hiyay ukod an mamto' hinan pohdonan mun'ap'apu.

³³ Ya na'ibagan nipa'annung dadiyen nibaga i ha'on. Ta impakaka' hi awadan di tatagu ot eya' mi'mi'an hi holo' an umata' hinadan baka. Ta initmo'itmog di adol'uy dulnu ta inggana ot dumukkey ibu'u an umat hinan dutdut di agila ya hay kulkulung'u'e ya ay komong di hamuti.

Hay Nundayawan Nebukadnesar I Apu Dios

³⁴ Ot inayun'un alyon di, Hidin nala"uh nan pituy tawon ot itangad'uh ad abunyan ya pinumhod mohpey nomnom'u. Ot dayawo' nan na'abbaktun Dios an wadawadah inggana. Ya munnananong di pun'ap'apuwana an ma"i'd ha pogpogna. ³⁵ Ya ma"i'd ha nipaddunganah tun luta. Ya hiyay ukod hinan pohdonan aton hi ad abunyan ya hitun luta. Ta ma"i'd ha mabalin hi mangipadinong i hiya onu mangali i hiya hi, Tanganu mahan on athinay inatmu?

³⁶ Ya hidin pinumhod di nomnom'u ya nibanggad mohpe i ha'on nan pun'ap'apuwa' ya namama an nundongola' an patul. Ya nadan konsehal'u ya nadan udum an ap'apun munhilbih nan patul ya imbanggaddan ha'on.

³⁷ Ta hiya nan ad uwani ya ha'on an hi Nebukadnesar ya nan patul hi ad abunyan di dayawo'. Te nipto' an namin di atona ya pangatna ya abalinanan ipada"ul nadan tatagun mumbaktu.

5

Hay Nuntudo'an Han Ta'le Hinan Dingding

¹ Hidin hi Belsassar di patul ya wada han numpahamulana* ot amungonay umeh hinlibuh (1,000) nadan ap'apun munhilbin hiya ot mi'yin'innum hi bayah i dida. ² Ya hidin naka'inum hi Belsassar ya ena impa'ala nadan balitu' an basu ya nadan silber an basu an dadiye din inalan apuna an hi Nebukadnesar hinan Templo hi ad Jerusalem. Te pohdonan dadiyey pun'inumandah nadan ap'apun munhilbih nan patul ya nadan a'ahawana ya nadan imbilangnah ahawana. ³ Ot eda alan dadiyen balitu' an basu ta dadiyey pun'inumandah bayah. ⁴ Ta onda umanin'innum on dinaydayawda nadan nat'onat'on an diosda an hay niyamma ya balitu' di udum ya silber di udum ya gombang di udum ya gumo' di udum ya kayiw di udum ya batuy udum. ⁵ Ya alinah on wada han ta'le an muntudo' hinan dingding an nihaggon hinan hilaw hidih nan palasyu. Ta tinigon nan patul hidiyen ta'le hi nuntudo'ana. ⁶ Ya nunhiglay timmakutana an namaag ya immuphat ya munggayonggong di hukina an adi kumihol. ⁷ Ta muntukuk an pun'ayagana nadan mumpumbuyun ya nadan nanginnilah a'at di bittuwon ya nadan mumpumbaki ot alyonan diday, Nan abalinana an mamaha ituwen nitudo' ta ibagana i ha'on di ibalinana ya hiyay mumbalin hi mi'atlun na'abbaktun ap'apuh tun pun'ap'apuwa'. Ya nunlubungo' hi mumbolah† an lubung ta mipatigo an hiya ya

* **5:1** 5:1 Hay pangalin di udum hinan numpahamul ya nunhidada. † **5:7** 5:7 Nan mumbolah ya hidiye nan red hi English.

ap'apu ya binanggola' hi balitu'. ⁸ Ta immedan namin nadan waday abalinana an umat hi mumbuyun mu ma"i dida ha nanginnilan mamaha ya mangibaga hi ibalinan nan nitudo'.

⁹ Ya namama mo ahan di timmakutan nan patul ya immuphatana. Ya nadan ap'apun munhilbin hiya ya na'alingongada an aggeda innilay atonda.

¹⁰ Ya dingngol nan hi inan nan patul nan punhahapitan nadan ap'apun munhilbih nan patul ot hunggop hi awadanda ot alyonay, Hanat minaynayun an he"ay patul. Adi'a tumakut ya pabikahom di nomnommu te aay an ma'attigoy immuphatam. ¹¹ Ot wahtuh tun pun'ap'apuwam han tagun waday abalinana an nalpuh nadan dios. Te hidin hi apum an hi Nebukadnesar di patul ya nundongol hituwen tagu an gapuh nan abalinana ya la'ingna an ay nipaddung hinadan dios. Ta hiyay numbalinon din hi apum hi ap'apun nadan mumpumbuyun ya mumpumbaki ya nadan nanginnilah a'at di bittuwon ya mumpama"o. ¹² Hituwen hi Daniel an nginadanan apum hi Beltesasar ya nala'ing nimpe ya abalinana an ibagay ibalinan di inop ya nadan nipa"el. Ya ta'on on nadan na'alligat hi ma'awatan ya innilayan ibalinana. Ot ipa'ayagmu ta ibaganay ibalinan nan nitudo'.

Hay Nangibagaan Daniel Hi Ibalinan Nan Nitudo'

¹³ Ta inyedah Daniel ot alyon nan patul i hiya di, On he"a nan hi Daniel an ohah nadan i Judah an binalud din hi apu? ¹⁴ Dingngol'un he"a ya waday ongal an abalinan an nalpuh

nadan dios ta na'ala"ing'a ya dakol di in-
nilam. ¹⁵ Impa'ayag'u nadan waday abalinana
an umat hinadan mumpumbuyun ya nadan
mumpumbaki ta bahaonda tun nitudo' ya im-
bagada nan ibalinana mu ma"id ha nanginnila
i dida. ¹⁶ Ya dingngol'u an he"a ya abalinam
an mangipa'innilah ibalinan nadan naligat an
ma'awatan. Ot bahaom'e nan nitudo' ta ibagam i
ha"on di ibalinana ya pumbalinon da'ah mi'atlun
ap'apuh tun pun'ap'apuwa'. Ya lubungan da'ah
nan mumbolah an lubung di ap'apu ya binang-
golan da'ah balitu'.

¹⁷ Ya alyon Daniel hinan patul di, Danae'e an
inalim hi idatmu ya bagim attog. Ya indatmu
nadan punlagbum hi udum. Mu na'en nitudo'
ya bahao' ya imbaga' di ibalinana i he"a.

¹⁸ Hi Apu Dios an na'abbaktu ya numbalinona
din hi apum an hi Nebukadnesar hi nabaktun
patul an ongal di abalinana ya nundongol ta
pemanan di tatagu. ¹⁹ Ya gapuh nan indat Apu
Dios an nabaktun sa'adna ya takutan di tatagun
nalpuh nat'onat'on an boble an nat'onat'on di
hapidta.

Te nan pohdon din patul an hi apum an patayon
on pinatena ya inihwangna nan pohdona an
ihwang. Ya nan pohdonan ipabaktuy sa'adna
on impabaktuna ya nan pohdonan ipada"ul on
impada"ulna. ²⁰ Mu hidi mo ahan an mumbaktu
an ilattuwagnay abalinana ya na'aan hinan
ma"aphod an pun'ap'apuwana ta nipada"ul ta
adi mo mapemanan. ²¹ Ya nahukkatan di nom-
nomna hi nomnom di animal ot pa'aanondahdih
nan awadan di tatagu. Ta e niddum hinadan

atap an dongki ot mi'mi"an hi holo' an ay baka. Ta initmo'itmognay dulnu ta inggana ot abulutona an nan na'abbaktun Dios ya ongal di abalinanah nadan pun'ap'apuwam di tataguh tun luta ya hiyay ukod hinan pohdonan mun'ap'apu.

²² Mu he"a Belsassar an apapuna ya agge'a numpada"ul an ta'on onmu innila datuwen namin. ²³ Ta onmuot nginhe nan Dios hi ad abunyan ta em impa'ala nadan pun'inuman an nalpuh nan Templona ot pun'inumanyuh bayah hinadan ap'apun munhilbin he"a ya nadan ahawam ya nadan mibilang hi ahawam. Ta dinaydayawyu nadan diosyu an balitu' ya silber ya gombang ya gumo' ya kayiw ya batuy niyamma. Yaden datuwe ya adi tumigoy matada ya adi dumngol di ingada ya ma"i'd ha ma'awatanda. Mu aggem dinayaw hi Apu Dios an nangdon hi nitaguwam ya nanginnila hi an namin an ma'at i he"a. ²⁴ Ta hiya nan impa'alinalah naen ta'le an nuntudo' ituwe.

²⁵ Ot hituwen nitudo' ya alyonay, Mene, mene, tekkel, parsin ²⁶ an hay ibalinalan nan mene ya bilang te hi Apu Dios ya gintudna moy pun'ap'apuwam. ²⁷ Ya nan tekkel ya dinamot te hay ipa"elana ya kulang di pangatmun mun'ap'apu. ²⁸ Ya nan parsin ya nagodwa te nan pun'ap'apuwam ya munduwa ta midat hinadan i Media ya i Persia.

²⁹ Ot ibagan Belsassar hinadan baalna ta lubungandah Daniel hi mumbolah an lubung di ap'apu ot ipibangngolda i hiya han balitu'. Ot ipa'innilana an hi Daniel moy mi'atlu an nabaktun ap'apuh nan pun'ap'apuwana.

³⁰ Mu i diyen hilong ya pinatedah Belsassar an patul hi ad Babilon. ³¹ Ot mihukkat hi Darius an i Media an nanom ta duway tawona. Ta hiya moy numbalin hi patul.

6

Hay Nangibkahanda I Daniel Hinan Kulungan Di Layon

¹ Hi Darius ya hay punnomnomna ya maphod on pot'onay hinggahut ta baintiy (120) gobelnador hinan pun'ap'apuwana. ² Ot pot'ona boy tulun ap'apu ta mangipadutu' i datuwen gobelnador ta wan ma"i'd ha ena inomnoman. Ya hi Daniel di oha hinadan tulun pinto'na.

³ Ya agge nadne ya ma'attigon ongal di abalanan Daniel an mangat i diyen tamu mu nadan ibbanan ap'apun munhilbih nan patul ya nadan gobelnador. Ta hay ninomnom nan patul ya hiyay pumbalinonah mumpapto' hi an namin nan pun'ap'apuwana.

⁴ Ta gapu i diye ya hay titiggon nadan ibbanan ap'apu ya nadan gobelnador ya hay ibahhawan Daniel hinan tamuna mu ma"i'd ha akhupandah ipabahuldan hiya. Te maphod di pangatna an atonan namin di tamuna. ⁵ Ta lo'tat ya munhahapitdan alyonday, Ma"i'd ha mabalin hi ipabahul ta'un tuwen hi Daniel an gahin on hanan miyunnudan hinan a'at di pangun'unudnah nan tugun nan Dios an dayawona.

⁶ Ot umedan namin hinan patul ot alyonday, Apu patul, hanat minaynayun di pun'ap'apuwam.

⁷ Immali ami tee ta ibagamin he"a nan nunhahapitanmi an a'ap'apu ya gobelnador ta iyuldinmu an mipagol di mundasal hi udum an dios onu tagu hi tulumpuluy (30) algo ta he"a ya abuh. Ot nan tagun adi mangunud ituwen uldin ya mibkah hinan kulungan di layon. ⁸ Ot hanat ipitudo'muh tuwen uldin ya pinelmaam ta adi mabalin an mahukkatan. Te athidiy a'at di uldin ta'u an i Media ya i Persia an nitudo"e ya adi mabalin an mahukkatan. ⁹ Ta impitudo' nan patul an hi Darius hidiyen uldin ot pelmaana.

¹⁰ Ta hidin na'innilaan Daniel an nipa'innila moh nadan tataguh diyen uldin ot umanamut ot umeh nan nabaktun kuwartuna an nihanggab di tawanah nangappit hi ad Jerusalem ot mundu"un ta mundasal. Te hiyah diye tuwaly impa'inghanan aton an hinan ohay algo ya mumpitlun mundu"un an mundasal ta munhana i Apu Dios. ¹¹ Indani ya datuwen nunhahapit an a'ap'apun munhilbih nan patul ya immedah balen Daniel ya inakhupanda an mundasal an mumpaboddang i Apu Dios. ¹² Ot eda ipa'innilah nan patul an alyonday, Undan aggem pinelmaan nan uldin an mipagol hi tulumpuluy (30) algo di mundasal hi kumpulna an dios onu tagu ta he"a ya abuh? Ta nan adi umunud ya mibkah hinan kulungan di layon.

Ya alyon nan patul di, O pinelmaa' ot adi mabalin hi mahukkatan te athinay a'at di uldin ta'u an i Media ya i Persia.

¹³ Ya alyondah nan patul di, Hi Daniel an ohah nadan niyalihitu an i Judah ya ngohayon da'a te adina unudon nan uldinmu. Te hiyah diye

damdaman mumpitlun mundasal hinan ohay algo.

¹⁴ Ya hidin dingngol nan patul hidiye ya nunhigla an minomnoman ot iyal'algonan numanomnom hi atonan mangihwang i Daniel.

¹⁵ Mu hidin mun'ahdom ya numbanggadda bo dadiyen linala'i. Ot alyonday, Ipanomnommi i he"a apu patul an adi nimpe mabalin hi mahukkatan di uldin di patul an miyunnudan hinan uldin ta'un i Media ya i Persia.

¹⁶ Ot ibagan mon nan patul an awitondah Daniel ya inibkahdah nan kulungan di layon. Mu alyon nan patul i Daniel di, Hanat ihwang da'ah nan Dios an dayawom ya nanongna an punhilbiyam.

¹⁷ Ta onda bingkahdih Daniel ot kalubanda nan pantona i han ongal an batu. Ot imalkan nan patul nan singsingnahdi ya ta'on on nadan ap'apun munhilbin hiyan patul ya immalkada bohdiy singsingda ta ma"i'd ha mabalin hi mangihwang i Daniel. ¹⁸ Ot umanamut nan patul hinan palasyu ot adi mangan i diyen nahdom. Ya aggena inyabulut an waday e mangipa'am'amlong i hiya. Ya agge nalnallo' ta ingganaot mabigat.

¹⁹ Ta on hiyah mun'abigat ot mabannangon ot awigingona an umeh nan way kulungan di layon

²⁰ ot tumkuk an alyonay, Daniel an baal nan wadawadan Dios. On imbaliw da'ah nan Dios an dayawom an nanongnan punhilbiyam?

²¹ Ya alyon Daniel di, O apu patul. Hanat minaynayun di pun'ap'apuwam. ²² Hi Apu Dios an dayawo' ya hinnagna nan anghelna ta inupupnay to'on datuwen layon ta aggeya' kinalat

te innilana an ma"i*d* ha bahul'u i hiya. Ya ma"i*d* bo ha numbahula' i he"a apu patul.

²³ Ya nunhiglay amlong nan patul i diyen nangngolana i Daniel. Ot ipaguyudnah Daniel ya tinigoda an ma"i*d* ha hugatna te nundinol hinan Dios an dayawona.

²⁴ Ot ibagan nan patul ta ibkahdah nan kulungan di layon nadan nunnomnom i diyen na'at i Daniel an iddumda nadan ahawada ya imbabaleda. Ta bingkahda dida ya hidin aggeda dimmatong hinan luta ya ginimhat nadan layon dida ot pun'a'anda dida.

²⁵ Ot muntudo' nan patul an hi Darius ot ipiyenah nadan tataguh abobboble an nat'onat'on di hapitda. Ya hinan tudo'na ya inalinay, Hanat nanongnan malinggop ayu ya pumhod ayu. ²⁶ Ad uwani ya iyuldin'u ta an namin ayun tataguh tun pun'ap'apuwa' ya mahapul an nan Dios an dayawon Daniel di takutanyu ya dayawonyu. Te hiya nan wadawada an Dios. Ya ma"i*d* ha mabalin hi mamogpog hinan pun'ap'apuwana.

²⁷ Ya ibaliwna nadan tataguna an umat hinan inatna i Daniel ta agge inan di layon. Ya dakol nadan nakaskasda'aw an at'atonah tun luta ya hi ad lagud an adi abalanan di tagu.

²⁸ Ta nanongnan maphod di na'at i Daniel hidin numpatulan Darius ya ta'on on hay numpatulan Sayrus an i Persia.

7

Nan Opat An Animal An Ininop Daniel

¹ Hidi ta'wa an hopap di tawon hi numpatulan Belsassar hi ad Babilon ya ha'on an hi Daniel ya waday ininop'u. Ta bimmangona' ot itudo"u dadiyen tinigo' ² i diyen nahdom. Te wada han mabikah an puwo' i han ongal an baybay an nalpuh numbinahhel ta inoy mumpinulluy nan liting hi pangatna. ³ Indani ya himmawwangday opat an o'ongal an animal an nat'onat'on di a'atda an nalpudah nan baybay.

⁴ Hay namangulu ya han ay layon mu napaya'an an umat hinan paya' di agila. Ya inoy an hidin mangmangmango' ya tinigo' an na'aan nadan paya'na ya nipata'dog an ay tagun waday duwan hukina. Ya nidattan hi nomnomna an umat hi tagu.

⁵ Ya inoy an wada bo han mi'adwan animal an umat hinan bear an inumbun. Ya ingkamelna han tulun tungal di taglang. Ya dingngol'u han hapit an alyonan hiyay, Agam ta pun'a'anmu nan dotag ta ingganah mahingla'a.

⁶ Ya hidin tigtiggo' ya inoy an wada bo han mi'atlu an animal an ay leopard. Mu hay bonogna ya waday opat an paya'na an ay paya' di hamuti ya opat di uluna. Ya nidattan hi abalinan an mun'ap'apu.

⁷ Ya inoy an wada bo han mi'apat an animal an nunnaud an atatakut ya ma'abbikah. Ya o'ongal nadan gumo' an bobana ta pangalgalnah nadan patayona ya nun'igatina nadan mabati. Ya nat'on ahan hituwen animal an adi umat hinadan udum te himpuluy (10) ha'gudna.

⁸ Ya hidin nomnomnomo' dadiyen ha'gudna ya alinaot boh on timmulu han kittang an ha'gud ot

mahukwitday tuluh nan ha'gudna ta naba'gutda. Ya hituwen kittang an ha'gud ya waday matana an ay matan di tagu. Ya wada boy to'ona an nunhiglan mumbaktuy hapitona.

⁹ Ya hidin tigtiggo' ya mun'idadaan nadan trono. Ya nan wadawada tuwali an Dios ya inumbun hinan tronona an munhumalya an ma'apullaw di lubungna ya atbohndin ma'apullaw di ibu'na an umat hi dutdut di kalnero. Ya dumaladalang hidiyen tronona an ta'on on nadan pilidna.

¹⁰ Ya mamudduy apuy an ay wangwang i diyen awadana. Ya dakkodakkol di munhilbi i hiya an napulu on napuluy libuy wadah hinangabna. Ya inhipuna an munhumalya ya wadaday liblu an nun'a'ukab.

¹¹ Ya hidiyen kittang an ha'gud ya mumbaktu nimpey hapitona ta hiya nan inhamad'un tigtiggon nan ma'ma'at. Ta ingganaot patayondah diyen mi'apat an animal ot ibkahday adolnah nan bimmikah an apuy. ¹² Mu nada'en udum an animal ya nama'id nan abalinanda mu niyabulut an mi'taguda ni' i ha na'omtang.

¹³ Ya hay oha boh tinigo' i diyen ininop'u ya han ay tagu an mangali an niddum hinan bugut. Ot ipanguludah awadan nan wadawadan Dios. ¹⁴ Ya nidattan hi ongal an abalinan an mun'ap'apu. Ya an namin an tataguh abobboble an nat'onat'on di hapitda ya hiyay un'unudonda. Ya nan pun'ap'apuwana ya adi mapogpog.

Hay Ibalinan Diyen Ininop Daniel

¹⁵ Ya gapu i dadiyen tigtiggo' i diyen nun'inopa' an nunnaud an atatakut ya minomnomana'.

¹⁶ Ot umeya' hinan oha i dadiyen timma'dog ot mahmaha' di ibalanan dadiyen tinigo'. Ya alyonay, ¹⁷ Nadan opat an o'ongal an animal ya mi'aligdah nan opat an pun'ap'apuwana an ahi mawadah tun luta. ¹⁸ Mu hay umudi ya idat nan na'abbaktun Dios nan pun'ap'apuwana hinadan tataguna ta diday mun'ap'apuh ingga'inggana.

¹⁹ Ya hay pohdo' boh innilaon ya hay ibalanan nan mi'apat an animal an nat'on ahan hinadan udum te nunnaud an atatakut. Te hay panadagnah nadan tiliwona ya nan gumo' an bobana ya nan gombang an komongna. Ya wada'e bo udot di aggena inan on nun'igatina.

²⁰ Ya minahmaha' boy ibalanan nan himpulun (10) ha'gud hi uluna ya nan kittang an ha'gud an timmulu ta hiyay nanukwit hinan tulun ha'gud ta naba'gutda. Hituwen ha'gud an waday matana ya to'ona ya ay ong'ongngal di abalinana mu nadan udum te himpangen mumbaktuy hapitona. ²¹ Ya hidin tigtiggo' ya gubaton diyen kittang an ha'gud nadan tatagun Apu Dios ot pun'abakna dida. ²² Mu immali nan na'abbaktun Dios an wadawada ot dusaona dida ta nangabakona nadan tataguna. Ta nadatngan mo nan algo an nadan tatagunay mun'ap'apu.

²³ Ya alyon nan nummahmaha' di, Nan mi'apat an animal ya hidiye nan mi'apat an mun'ap'apuh tun luta an nat'on di atonan mun'ap'apu an adi umat hinadan udum. Te hiya ya dadagonan namin di wadah tun luta ya nun'igatina ta magududa. ²⁴ Ya nada'e an himpulun (10) ha'gud ya dida nadan himpulun (10) patul i dadiyen pun'ap'apuwana. Ya ahi bo mawaday ohan nat'on

an patul an gubatona nan tuluh nadan himpulun (10) patul ya inabakna dida. ²⁵ Ya adi maphod di panapit tuwen patul hinan na'abbaktun Dios ya nunhiglay pamalpaligatnah nadan tatagun Apu Dios. Ya ipatnana bon hukkatan nan tugun Apu Dios ya ta'on on nadan timpun di eda pundayawan hinan Templo. Ta ta'on on nadan tatagun Apu Dios ya miyabulut an hiyay ukod an mun'ap'apu i didah nan tuluy tawon ta han godwa. ²⁶ Ya ahi mohpe madusa ta madadag ya mapogpog hidiyen pun'ap'apuwana. ²⁷ Ya hay umudi ya nadan tatagun nan na'abbaktun Dios di midattan hi ongal an abalanan ta diday mun'ap'apu hi an namin an pun'ap'apuan hitun luta. Ta minaynayun di pun'ap'apuan Apu Dios ta hiyay unudon ya punhilbiyan di an namin an ap'apu.

²⁸ Ta hiyah tuwey pogpog nan ininop'u. Ta ha'on an hi Daniel ya nunnaud an minomnomana' ya amta' an immuphata'. Mu namaaggot adi' ibagbaga datuwe hinadan udum.

8

Nan Kalnero Ya Gulding An Nipatigo I Daniel

¹ Hidin mi'atluh tawon hi numpatulan Belsassar ya wada bo han nipatigo i ha'on an hi Daniel.

² An wadaa' anu hinan way alak an nungngadan hi Ulay hi ad Susa an binattuy aladna an boble hi ad Elam. ³ Ya immangmang'u ya inoy an wada han tangbal an kalnero an dudduke nan duwan ha'gudna an tumtumma'dog hinan da'ging nan

alak. Nan ohan ha'gudna an na'udi an timmulu ya dukdukke. ⁴ Ta mangmangmango' hidiyen kalnero ya pun'iha'gudnah nangappit hi alimuhan di algo ya hi nangappit hi huddo'na ya hi nangappit hi muyyadna. Ya ma'id ha animal hi abalinanan mangabak i hiya te ongal di abalinana ta ma'id ha mabalin hi mangihwang hinadan dopapona. Ta namaaggon inatna nan pohdonan aton ta namama an immongngal di abalinana.

⁵ Ya hidin nomnomnomo' di a'at tuwe ya alinah on nahanawwang hi nangappit hi alimuhan di algo han tangbal an gulding an ma'attigo han ha'gudna an timmuluh numbattanan di matana. Ya hituwen gulding ya nalpuh nangappit hi alimuhan di algo an li'li'odona tun luta mu agge nida'om di hukinah tun luta. ⁶ Ya inipluynah awadan nan tangbal an kalnero hidih nan da'ging nan alak. Ya nunhiglay bungotna ot ha'gudonah diyen kalnero. ⁷ Ya tinigo' an nunhiglay nangatna i diyen kalnero an gapu nimpe hinan nunhigla an bungotna ya pinungihna nan duwan ha'gud diyen kalnero ta natukad ot pun'igatina. Ya ma'id ha mabalin hi e bumoddang i diyen kalnero.

⁸ Ya namaman immongngal di abalinan diyen gulding mu napungih nan oh'ohha an ha'gudna. Ya timmuludahdiy opat an ha'gud an waday abalinanda mu way ohaon nat'on di nihanggaana.

⁹ Indani ya timmulu han kittang an ha'gud an nihappang hinan ohah nadan opat an ha'gud. Mu lo'tat ya immongngal di abalinan diyen

nihappang an ha'gud ta inabakna nadan bobleh nangappit hi muyyadna ya hi nangappit hi tumuluwan di algo ya ta'on on nan mapmaphod an boblemi an tinanud Israel. ¹⁰ Ta ta'on on hi ad lagud ya dimmatong di abalinanahdi ta nun'ipakbonay udum hinadan bittuwon hitun luta ot pun'igatina. ¹¹ Ya nginhenah Apu Dios ta impadinongna nan binigat an maghob an mi'nong hinan Templo ot dadagonah diyen Templo. ¹² Ta napogpog moy pundayawan ya pangatan nadan tatagun Apu Dios hi nipto'. Te nan pinhodna an ma'at di ma'unud.

¹³ Indani ya dingngol'u han munhapihhapit an anghel ya himmapit bo han ohan anghel ya inalina i hiya di, On hi anuud nin ya ahi magibbuh danaen nipatigon hiya an ma'ma'at an umat hinan pamalpaligatandah nadan tatagun Apu Dios ya hay nangipadinongandah nan mi'nong i Apu Dios hi binigat hinan Templo ta nibilang moh nalugit nan Templo te adi mo ahan maphod nadan ato'atondahdi?

¹⁴ Ya alyon nan ohan anghel di, Ingganah mala"uh di hinlibu ta han hinggahut ta nabongley (1,150)* algo ya ahi mabalin an iyappitda bo nan Templo i Apu Dios an umat hinan inatdah din hopapna.

Hay Nangibagaan Nan Anghel An Hi Gabriel Hi Ibalinan Nan Nipa'inop

* **8:14** 8:14 Hinan hinlibu ta hinggahut ta nabongley (1,150) algo ya manu'e hay imbagan di udum ya 2,300 ya mumpidwadan mangi'nong hinan hin'algo hinan Templo.

15 Hidin mangmangmango' dadiyen nipatpatigo ta ipatna' an nomnomnomon di ibalinana ya inoy an nangitiga' han umat hi tagun timma'dog hi hinangngab'u. 16 Ya dingngol'u han hapit di tagun mungkalih nan way alak an nungngadan hi Ulay an alyonay, Gabriel, ibagam i naen lala'i di ibalihan nan nipatigon hiya.

17 Ot umalih Gabriel ot mihaggon i ha'on ya nangintattakuta' ta natukada'. Mu alyonan ha'on di, He"a Daniel ya hinaen nipatigo i he"a ya hay ipa'innilana ya nadan ahi ma'at ta ahi mapogpog di punligatanyu.

18 Ya hidin munhapihhappit i ha'on ya namaag ya na'allo'ana' yaden nunnanong an nunlu'buba' hinan luta. Mu inidonan ha'on ot pata'dogona' 19 ot alyonay, Ibag'a i he"a nan ahi ma'at hitun pangipatigan Apu Dios hi bungotna hinan nagtud an a'atana. Te nan nipatigo i he"a ya hay ipa'innilana nimpe ya nan ahi ma'at ta ahi mapogpog di punligatanyu. 20 Ot hay ni'aligan nan duwan ha'gud nan tangbal an kalnero ya nadan numpatulan nan i Media ya nan i Persia. 21 Ya nan tangbal an gulding ya hidiye nan pun'ap'apuwana nan patul hi ad Greece. Ta na'en ongal an ha'gud hi numbattanan di matana ya hidiyey ni'aligan nan namangulu an patulda. 22 Ya nadan opat an ha'gud an mihukkat hinan napungih an ongal an ha'gud ya hay ipa'innilada ya nan opat an ahi mumpatul hinan bobleh ad Greece ta mun'opat di pun'ap'apuwana. Mu manghan di abalinanda an adida umat hinan namangulun nun'ap'apu.

23 Ya hay ma'udi an ma'at hinan pun'ap'apuwanda ya mamamay pumbah-bahulanda. Ya ahi mumpatul han nunhiglay bungotna ya nunhiglan adi maphod di pangatna.

24 Ya ongal di abalinana mu adi malpun hiyah diyen abalinan. Ya nunhiglan ma"i'd ha adina dadagon te an namin nan pohdonan ma'at ya adina ibahhon aton. Ya ta'on on nadan ap'apu ya nadan tatagun Apu Dios ya dadagona dida. 25 Te umongal di abalinana an gapuh pamalbalinah tatagu. Ta mundundunnuda yaden pundadagnay dakol i dida. Ta ta'on on nan na'abbaktun ap'apu ya ngohayona. Mu hiyah madadag mu bokon hay taguy manadag i hiya te hi Apu Dios.

26 Ya innayun nan anghel an alyon i ha"on di, Hana'en nipatigo i he"a an idinongan nan mi'nong i Apu Dios hinan mun'ahdom ya hinan mawi"it hi abigabigat ya immannung an ma'at. Mu adim ni' ipa'innila te madne ya ahi mipa'annung.

27 Ta ha"on an hi Daniel ya hidin inggibo"u ya na"ableya' ot mundogoha' hi atnay algo. Ot ahiya' mohpe bumangon ot inaynayun'un mangat hinan ipatamun nan patul. Mu hiyah diyen minonomnomana' hinan nipatigo i ha"on te na'alligat an ma'awatan.

9

Hay Nangidasalan Daniel Hinadan Ibbana An Tinanud Israel

¹ Hidin hopap di tawon hi numpatulan Darius an imbabalen Serses an i Media hi ad Babilon ² ya ha"on an hi Daniel ya binahabaha' nan hapit Apu Dios. Ya na'innilaa' hinan intudo' nan propeta an hi Jeremiah an nan nadadagan di boblemih ad Jerusalem ya minganuy hi napituy (70) tawon. ³ Ta hiya nan nun'ulata' ot munlubunga' hi langgut ot eya' umbun hinan dapul ot mumpahpahmo'a' i Apu Dios.

⁴ Ta nundasala' ot ibaga' an numbahul ami. Ta inali' di, He"a Apu Dios an na'abbaktu an mapemanan ya nanongnan ipatigom di ongal an pamhodmuh nadan naminpinhod i he"a ya nadan na'na'unnud hinadan tugunmu te hiyay hinapitmuh atom. ⁵ Mu da'mi ya ongal di numbahulanmi te adi maphod di ina'inatmi. Ta nginhe da'a ot iwalongmi nadan tudtudum ya tugunmu. ⁶ Te aggemi inun'unud nadan hinnagmu an propeta an nangibagabagah nan pohdom hinadan patulmi ya nadan ap'apu ya nadan a'ammodmi ya da'min namin an bimmoble.

⁷ Mu he"a Apu Dios ya nipto' an namin di atom. Mu da'mi ya nunhiglan umipabain ahan di a'atmi an i Judah an namama hinadan i Jerusalem. Ta an namin amin tinanud Israel ya inwakat da'mi i he"a hinadan nun'ihaggon ya ta'on on hinadan nun'idawwin boble an gapuh nan'uganmi i he"a. ⁸ Ta immannung an umipabain amin namin an ta'on on nadan patulmi ya nadan ap'apun munhilbin dida ya nadan a'ammodmi te numbahul amin namin. ⁹ Mu he"a Apu Dios an dayawonmi ya ongal di homo'mu ya nundadaan'a an mamakawan

hi bahulmi an ta'on on nginghe da'a i da'mi. ¹⁰ Te agge da'a inun'unud an Dios ta imbahhomi nadan tugunmu an intuddun nadan baalmu an propeta. ¹¹ Ta an namin ami nimpen tinanud Israel ya aggemi inunud nan tugunmu te agge da'a pinhod an un'unudon i da'mi. Ta hiya nan na'at i da'mi nadan pundusam an nibaga hinan Nitudo' an Tugun Moses an baalmu.

¹² Ta impa'annungmu din inalim an nunhiglan panadagmu i da'mi ya nadan ap'apu an mumpapto' i da'mi. Ya nan inatmun nanadag hi ad Jerusalem ya nunhigla ahan te ma"i'd ha inatmuh athidi hi udum an boble. ¹³ Ta an namin nadan punligatan an nibaga hinan Nitudo' an Tugun Moses* ya nipa'annungda i da'mi. Te aggemi inat nadan umipa'amlong i he"a Apu Dios an hidiye nan emi pangun'unudan hinadan tugunmu ta onnot on hanadan pumbahbahulan di innaynayunmin ina'inat. ¹⁴ Mu he"a Apu Dios ya nipto' an namin di pangatmu. Ta dinusa da'mi te agge da'a nimpe inun'unud i da'mi.

¹⁵ He"a Apu Dios ya impatigom di ongal an abalinam hidin impangulu da'min tatagum ta tinaynanmih ad Egypt. Ta ingganah ad uwani ya nundongol nan ongal an abalinam. Mu ten da'mi ya numbahul ami te nadan adi maphod di ato'atonmi. ¹⁶ Mu he"a Apu Dios ya nipto' nimphey pangatmu. Ot daan mo bahan ta idinongmu nan nunhigla an bungotmu hi ad Jerusalem

* **9:13** 9:13 Hidiyen Nitudo' an Tugun Moses ya hidiye nadan tugun Apu Dios an nitudo' hinan liblu an Hidin Hopapna ta ingganah nan Deuteronomy.

an imbilangmuh boblem an awadan nan nabilid an niyappit i he"a. Te gapu tayyah nan numbahulanmi ya numbalin hi ad Jerusalem ya da'min tatagum hi punhimpipihulan di tataguh nunlini"odan.

¹⁷ Ot donglom bahan Apu Dios tun dasal'u an baalmu. Ta ipatigom di pangibilangmuh nan nadadag an Templom ta wan innilaon di tatagu an he"ay nahamad hi ma'unud. ¹⁸ Ot uhdungan da'mi bahan ta tigom nan ahohomo' an a'at tun boblemi an niyappit i he"a. Ot mundasal ami i he"a an gapu ta innilami an ongal di homo'mu an adi gapu ta nipto' di pangatmi. ¹⁹ Ot donglon da'mi bahan Apu Dios ta hom'on da'mi ya pinakawan da'mih nadan numbahulanmi. Ya hanat adi bahan madne ya boddangan da'mi i he"a Apu Dios an punhilbiya'. Te na'innila damdama an da'miy tatagum ya hi ad Jerusalem hi adayawam.

²⁰ Ta mundasdasala' an pun'ibaga' nadan numbahula' ya nadan numbahulan nadan ibba' an tinanud Israel ot mumpahpahmo'a' i Apu Dios an punhilbiya' ta wan mipaphod nan Templo an idaydayawana. ²¹ Ya i diyen pundasdasala' ya alinah on wada nan anghel an hi Gabriel an hiya din tinigo' hidin namangulun nipatigon ha"on. Ya i diyen immaliyana ya hiyah mi'nong nan maghob an mi'nong hinan mun'ahdom.

²² Ya alyonan ha"on di, Daniel immaliya' ta boddangan da'a ta ma'awatam nan binaham.

²³ Te hidin hiyah inhipunmun mundasal ya wada moy impa'innilan Apu Dios i ha"on hi pambalna. Ta hiyah tuwe nan immaliya' ta

ipa'innila' i he"a nan imbagana te pohpohdon da'an hiya. Ot donglom hituwen ibaga' i he"a ta ma'awatam nadan nipa'innila an ma'at. ²⁴ Te hay nibagah ma'at i da'yu ya nan bobleyu an niyappit i Apu Dios ya mala"uh di mumpipituy napitun (7 x 70) tawon ya ahi midinong moy pumbahulan di tatagu ta hanan nipto' an pangat di mihukkat hi inggana te ma'aan moy bungot Apu Dios an gapuh numbahulan nadan tatagu. Ta mipa'annung mo nadan imbagabagan nadan propeta an ma'at ya ahi mohpe bo midawat nan Templo i hiya.

²⁵ Ot hanat ma'awatam an mihipun hi pangiba-gaan Apu Dios hinan ipaphodan di ad Jerusalem ya mumpipituy pituy tawon ta mipaphod nadan kalata ya alak hi nunlini"odan di ad Jerusalem ya mumpipitu boy nanom ta duway (62) tawon ya ahi umali nan pinto'na an mun'ap'apu ya nunhiglay punligatan nadan tatagu. ²⁶ Ta nalpah'e nan mumpipitun nanom ta duway tawon ya mipapate nan pinto' Apu Dios an ap'apu. Ya ahi wada han ongal di abalinana an ap'apuh udum hi boble an ipanguluna nadan tindaluna ta eda dadagon hi ad Jerusalem ya nan Templo. Mu hay apogpogana ya umat hinan dumakolan di liting hinan wangwang te minaynayun di gubat ta ingganah madatngan nan nibaga tuwali an apogpogana. ²⁷ Ya hidiyen ap'apu ya mi'hayhayyup hi dakol an tatagu hi pituy tawon. Mu mala"uh damdamay tuluy tawon ta han godwa ya pogpogonan namin di mi'nong ya midawat i Apu Dios. Ya lo'tat mahan ya ena iha"ad hinan Templo han nunhiglan umipabungot i Apu Dios ta mibilang

moh nalugit nan Templo. Ya munnaanong hidi ta ingganah madatngan nan nagtud an panadagan Apu Dios hinan e nangiha"ad i diye.

10

Hay Nipatigan Han Tagu I Daniel

¹ Hidin mi'atluh tawon hi numpatulan Sayrus hi ad Persia ya wada bo han nipatigo i ha"on an hi Daniel an nginadananda hi Beltesasar. Ya hituwen nipa'innila i ha"on ya na'awata' an immannung an ahi ma'at an wada han nunhiglan gubat ya punligatan. ² Ta gapu ituwe ya immukayungana' hi tuluy duminggu. ³ Ta aggeya' nangnangngan hi maphod an makan an umat hi dotag ya agge' tintinnamtaman di bayah. Ya aggeya' bo nun'usal hi lana i diyen tuluy duminggu.

⁴ Ta hay nipatigo i ha"on hidin mi'abaintit opat (24) di algo i diyen namangulun bulan an wadaa' hinan pingngit nan ongal an wangwang an nungngadan hi Tigris ⁵ ya han lala'in nunlubung hi linen* an numbalikis hi namahmah an balitu'. ⁶ Ya hay adolna ya umat hinan mungkilat an nabalol an batu. Ya athidi boy angahna an ay kilat. Ya ay mundalang an apuy di matana. Ya mundingiding di ta'lena ya hukina an umat hinadan na'ad'adan an gombang. Ya hay hapitna'e ya paddungnay hanapitana ha dakkodakkol an tatagu.

* **10:5** 10:5 Nan linen ya hay mabalin an mangusal ya nan kadangyan ya nan padi ya mabalin bo an ma'usal hinan Templo.

⁷ Mu ha'on an hi Daniel ya abuh di nanigon diyen nipatigo te agge tinigon nadan nun'ibba'. Mu namaag ya nangintattakutda ot mamtikdan eda nipa'e. ⁸ Ta tinaynana' i dida yaden tigtiggo' hidiyen mipatpatigo i ha'on. Ya namaag ya immuphata' ya ma'id ha bikah'u. ⁹ Ya hidin munhapihhapit ya namaaggot matukkada' ot munlu'buba' hinan luta ot inayun'un ma'allo'an.

¹⁰ Mu waday nangidon i ha'on ot bangonona' ta nundu'una' ot ih'a' di ta'le' hinan luta an munggayonggonga'.

¹¹ Ya inalin nan lala'i i ha'on di, He"a Daniel an pa'appohpohdon Apu Dios ya tuma'dog'a ta nom-nomnomom tun ibaga' i he"a te hinnaga' i Apu Dios hitun awadam. Ya hidin imbaganah diye ot tuma'doga' ya hiyah diyen munggayonggonga'.

¹² Ya alyonay, Adi'a tumakut Daniel. Te nihipun hidin pohdom ahan an innilaon nan ibalanan nan nipatigon he"a ta numpada"ul'a i Apu Dios ya dingngolna mo tuwali nadan imbagam ta hiya nan hinnaga'.

¹³ Mu nan adi matigon ap'apu hi ad Persia ya hinawanana' hi baintit ohay (21) algo. Mu maphod ta hi Michael an ohah nadan ap'apun di anghel ya immali ot boddangana'.

¹⁴ Ot teen immaliya' ta ipa'innila' i he"a nan ma'at hinadan ibbam an tinanud Israel hi udum hi algo. Te nan nipatigon he"a ya hiyah nae nan ahi ma'at hi udum hi algo.

¹⁵ Ya hidin ib'ibaggana datuwe ya namaaggot iyungyung'u te adiya' pa'ahhapit. ¹⁶ Ya alinah on wahan ay tagun indapanay ta'lenah timid'u. Ot ahiya' mohpe humapit. Ot alyo' i hiya di, Apu, nunhiglay inomnoma' an gapuh nan tinigo' ta

teen ma"i'd ha bikah'u. ¹⁷ Ot nganne moy ato' an mi'hapit i he"a Apu an teen ma'aliggatana' an yumahyah.

¹⁸ Ya impidwan nan ay taguy tigona an nanapah timid'u ya nawada mohpey bikah'u. ¹⁹ Ya alyonan ha"on di, Adi'a nimpe tumakut ot ongal di naminhod Apu Dios i he"a. Ot hanat pabikahom di nomnommu ot luminggop'a aya.

Ya hidin inalinah diye ya maphod di punli'na' te nibangngad nan bikah'u. Ot alyo' di, Apu, agam mohpe ta ibagam nan pohdom an ibaga ot wada mohpe teey bikah'u.

²⁰ Ya alyonay, On innilam di gapunah immaliya' hitu? Agagga ya mumbangngada' ta gubato' nan adi matigo an ap'apu hi ad Persia. Mu wa'e ta immeya' ya tigonyu te umman bo umali nan adi matigon ap'apu hi ad Greece. ²¹ Ya ma"i'd ha bumoddang i ha"on an ammunah Michael an hiya nan adi matigon ap'apu hi ad Israel. Mu hay immaliya' hi ad uwani ya ta ibaga' i he"a nadan nitudo' hinan liblun nitudo'an nadan ahi ma'at.

11

¹ Ya innayun diyen ay taguy a'atna an alyon di, Nhipun tuwalih din hopap di tawon hi numpatulan nan i Media an hi Darius ya ha"on di bimmanoddang i Michael.

Hay Imbagan Nan Anghel I Daniel Hi Ahi Ma'at

² Ya alyona boy, Ot ibaga' i he"a ta nomnomnomom an waday tulu an mahohonnod an ahi mumpatul hi ad Persia ya ahi mohpe nan mi'apat

an kakaddangyanan mu nadan udum.* Ta wa'e ta wada moy abalinana an gapuh kinadangyana ya ahida mohpe e gubaton hi ad Greece.

³ Mu indani ya wada han ongal di abalinana an patul hi ad Greece† an dakol di bobleh abakona ta an namin di pohdonan ma'at on hiyay inatna.

⁴ Mu adi madne ya mapogpog di nitaguwana ta hidiyen pun'ap'apuwana ya mun'opat. Mu bokon hanadan tanudanay mamoltan i diyen pun'ap'apuwana te hay udum an tatagu. Ya nan abalinanda ya adi umat hi pangatna te ma'abak hidiyen pun'ap'apuwana ta midat nimpeh udum.

⁵ Ya nan patul hi nangappit hi muyyadna‡ ya mumbalin hi ongal di abalinana. Mu nan ohah nadan opisyal di tindaluna§ ya mumbalin an ong'ongngal di abalinana mu hiya. Ta hiyay ahi mumpatul.

⁶ Mu mala"uy atnay tawon ya mun'unnudda nan patul hi nangappit hi muyyadna ya nan patul hi nangappit hi huddo'na. Te nan patul hi nangappit hi muyyadna ya ipa'ahawana nan imbabalena hinan patul hi nangappit hi huddo'na* ta hiya nan munhayyupda. Mu adi minaynayun hidiyen punhayyupanda te patayondah diyen babai ya nan ahawana ya nan imbabaleda† ya nadan

* **11:2** 11:2 Nan mi'apat an patul ya hi Serses (Esther 1:1).

† **11:3** 11:3 Nan patul hi ad Greece ya hidiye din numpatul Alexander an ongal di abalinana. ‡ **11:5** 11:5 Nan nangappit

hi muyyadna ya hi ad Egypt. § **11:5** 11:5 Hay ngadan diyen opisyal di tindalu ya hi Seleucus Nicator. * **11:6** 11:6 Nan

nangappit hi huddo'na ya hi ad Syria. † **11:6** 11:6 Hidiyen imbabaleda ya hay alyon di udum ya hi aman nan babai di patayonda.

baalna.

⁷ Mu nan ohah nadan i'iban diyen babai di mihukkat i amada.‡ Ta eda gubaton nadan tindalun nan patul hi nangappit hi huddo'na ta ingganah hogponda nan binattuy aladna an bobleda ya inabakda dida. ⁸ Ya nun'alada nadan bulul ya nadan gumo' di niphod an dayawonda. Ya ni'yalada nadan nun'abalol an usal hinan pundayawanda an silber ya balitu' di niphod. Ta iyanamutdan namin dadiye hi ad Egypt. Ot idinongda ni' hi atnay tawon an e mangubat hinan patul hi nangappit hi huddo'na. ⁹ Mu indani ya imme nan patul hi nangappit hi huddo'na hi boblen nan patul hi nangappit hi muyyadna mu agge nadne ot umanamut.

¹⁰ Indani ya nadan linala'in imbabalen nan patul hi nangappit hi huddo'na ya nundadaanda an e mi'gubat ta inamungday dakkodakkol an tindalu ta umatdah nan dimmakol an liting hinan wangwang an adi mahandiyan. Ta umedah nan way binattun alad di binuhulda ta eda gubaton dida.

¹¹ Mu nan patul hi nangappit hi muyyadna§ ya nunhiglay bungotna ot eda damuwon nan patul hi nangappit hi huddo'na an nangi'uyug hi dakkodakkol an tindalu ot abakonda dida. ¹² Ya hidin na'abak dadiyen titindaluh nangappit hi huddo'na ya namamay pumbaktuwan nan patul hi nangappit hi muyyadna ta innaynayundan namatepateh linibu mu adi damdama minaynayun hidiyen pangaba'abakanda. ¹³ Te nan patul hi

‡ **11:7** 11:7 Hay mihukkat i Bernice ya hi ibbanan hi Ptolemy III.

§ **11:11** 11:11 Hay patul hi ad Egypt an wadah muyyadna ya hi Ptolemy Philopater.

nangappit hi huddo'na ya amungonay indak-dakolnan titindalu mu hidin hopapna. Ta ume boy atnay tawon ya ipangulunay dakkodakkol an titindalu an inyal'alanay abalinanda te dakol di almasda.

¹⁴ Indani ya dakol di mi'buhul hinan patul hi nangappit hi muyyadna.* Ya wadaday mabun-got hinadan ibbam an tinanud Israel ta ngo-hayondah diyen patul te alyonday hiyah diyey nipa'inop i dida. Mu adida aya pa"abak i diyen patul hi nangappit hi muyyadna.

¹⁵ Mu indani ya imme nan patul ya nadan ibbanah nangappit hi huddo'na† ta eda iyamma ha pumpattukanda an munli"ub hinan boble an binattuy aladna. Ot abakonda dida. Te nadan tindaluh nangappit hi muyyadna ya mama"id di abalinanda an ta'on on nadan mun'abibikah an titindaluda ya adida mo abalinan an abakon nadan binuhulda. ¹⁶ Ta hidiyen patul an nalpuh nangappit hi huddo'na ya atonan namin nan pin-hodnan aton an ma"id ha mangipagol i hiya. Ta ta'on on nan ma'alih mapmaphod an bobleyu an tinanud Israel ya abakonda ta hiyay mun'ap'apu te abalinanda an dadagon di bobleyu.

¹⁷ Ya pohdona bon ume nadan tindaluna ta eda mi'hapit hinan patul hi nangappit hi muyyadna ta ipa'ahawana nan imbabalena‡ i diyen patul ta munhayyupda bo. Te pohdona an sakupon hidiyen pun'ap'apuan hi nangappit hi

* **11:14** 11:14 Hay patul hi ad Egypt ya hi Ptolemy V. † **11:15** 11:15 Nan huddo'na ya hi ad Syria an hay patul hidi ya hi Antiochus III. ‡ **11:17** 11:17 Hay ngadan tuwen babai an imbabalen Antiochus ya hi Cleopatra.

muyyadna an hi ad Egypt. § Mu adi mumbalin hidiyen ninomnomna te hay unudon nan imba-balena ya nan pinhod ahawana an bokon nan pinhod amana.

¹⁸ Ta ihiwna mo boh nadan bobleh nan pingngit di baybay di ena gubaton ta abakonay dakol i dadiye. Mu wada han ap'apun di tindalun di oha an boble an hiyay ahi mamogpog i diyen abalinana ta adi mo mumbaktu. Ta hiya moy mibabain ta umat hinan ina'inatnah nadan udum an boble. ¹⁹ Ta mumbangngad hi bobleda an binattuy aladna ya ahi ma'abak hi gubat ta hidiyey pogpog di niyatana.

²⁰ Ya nan mihukkat i hiya* ya waday honagona hi e munsingil hi buwis ta wan middum hinan kinadangyan di pun'ap'apuwana. Mu adi madne ya patayonda mu ma'id ha dakol hi manginnila.

²¹ Ya hana'e bon mihukkat i hiya ya ma'id ha lebbengna an mumpatul te madmadinnol nadan tatagu ot pulhonah diyen pun'ap'apuwana. Te adi ahan maphod di nomnomna. ²² Indani ya numpatenay dakkodakkol an titindalun mi'buhul i hiya. Ya ta'on on nan ap'apu an mi'tobbalan ta mi'hayyup i hiya ya pi'patena. †

²³ Te malpah an mi'tobbalan on kinulukna nadan pi'tobbalana te adina aton nan ibagana. Ya ta'on hi oh'ohhaday tataguna ya hiyah diyen ongal di

§ **11:17** 11:17 Nan patul hi ad Egypt ya hiya nan patul an wadah nan Daniel 11:14. * **11:20** 11:20 Nan mihukkat i Antiochus an nundongol ya nan mi'apat an hi Seleucus Philopater. † **11:22** 11:22 Nan ap'apu an pi'tulagana ya hi Ptolemy Philometor an patul hi ad Egypt mu hay alyon di udum ya nan nabaktun padi.

abalinana. ²⁴ Te namaaggon ena ginubat nadan mundundunnu an kakadangyan an boble. On nun'aladay kinadangyan dadiyen inabakda on ginogodwadah nadan mangiyunnud i hiya ya abuh. Ta nunhigla dadiyen pangatda te ta'on on handidan a'ammodna ya ma'id ha inatdah athidi.

Ya nomnomona bon gubaton nadan boblen binattuy aladna mu adi minaynayun dadiyen ato'atona. ²⁵ Ya ahina mohpe bo amungon di dakol an titindalu ta eda gubaton nan patul hi nangappit hi muyyadna. Mu mi'gubat damdama nan patul hi nangappit hi muyyadna an dakko-dakkol di tindaluna ta ongal di abalinanda mu ma'abakda. ²⁶ Te nadan ap'apu an munhilbih nan patul ya pohdondan patayon hidiyen patulda nangappit hi muyyadna ta hiya nan ma'abakda ya nateday dakkodakkol hinadan tindaluna.

²⁷ Indani ya munhapit dadiyen duwan patul an munhangngabanda an mangan. Mu adi ahan maphod di nomnomnomon di hinohha i dida te way ohaon munlayah. Ya nan ninomnomdan adi maphod hi hinohha ya adi mumbalin te bokon hidiyey ninomnom Apu Dios hi ma'at.

²⁸ Ot umanamut nan patul hi nangappit hi huddo'na an dakol di iyanamutna an kinadangyan an inabakdah gubat. Mu ihingngina ni' hi bobleyu te pohdona an iwalongyun mangulug i Apu Dios ya ahi mohpe umanamut.

²⁹ Ya madatngan'e bo nan ena pangubatan hi ad Egypt ya imme mu adi umat handi di ma'at.

³⁰ Te umaliday papol an malpuh nangappit hi

alimuhan di algo ta gubatonda dida. Ya ma'aan di tulidna an mi'gubat i dida ta ihingngina mo ta da'yu bon tatagun Apu Dios di ena pangipahdaan hi bungotna. Ta ipatigonay pangibilangnah nadan mangiwalong hi pangulugda i Apu Dios.

³¹ Ta nadan tindaluna ya eda hogpon nan Templo an ta'on on ipagol Apu Dios. Ot ipadinongda nan mi'nong i Apu Dios hi binigat hinan Templo. Ot eda iha"ad hidi nan nunhiglan umipabungot i Apu Dios ta mibilang moh nalugit nan Templo. ³² Mu maphod nimpey pangalin nan patul hinadan mungngoheh nan imbagan Apu Dios an atonah nadan Judyu. Mu nada'e an tatagun nahamad di pangun'unuddan Apu Dios ya adida donglon nan ibagabagana.

³³ Te nadan mangun'unud i Apu Dios ya diday nanomnoman ta itudduwanday dakol hinadan tatagu. Mu dakol i diday mateh gubat ya nadan udum ya gobhonda ya nadan udum ya mabaludda ya pulhonday gina'un di udum.

³⁴ Ya hidin waday mamoddang i dida an ta'on on kittang nan miboddang ya dakolda mohpey e middum mu hanan miboddang i diday pohonda ya abuh. ³⁵ Ya mipapate nadan udum i dadiyen nanomnoman mu onnot on hidiyey ihamhamadan di pangulug nadan udum i Apu Dios. Ya minaynayun hituwen ma'at ta ingganah madatngan nan nagtud an apogpogan tuwen punligatan.

Hay Pumbaktuwan Nan Patul Hi Nangappit Hi Huddo'na

³⁶ Hidiyen patul hi nangappit hi huddo'na ya atona nan pohdonan aton. Ya mumbaktu an alyonay hiyay nabakbaktu mu nadan dios. Ta ta'on on nan na'abbaktun Dios ya adi maphod di panapitna i hiya. Manu te ma'at an namin nan pohdonan aton ta ingganah mapogpog di bungot Apu Dios hinadan tataguna. Te hidiye tuwaly inyabulut Apu Dios hi ma'at. ³⁷ Ta hidiyen patul ya adina ibilang nadan dios an dinayaw di a'ammadna ya ta'on on nan dios an pinpinhod di binabai onu nadan kumpulnan dios. Te hay punnomnomna nimpe ya hiya ya ammunay nabaktu. ³⁸ Ta hay dayawona ya ammuna ya nan dios an mun'adug anu hinadan binattuy aladna an boble an ta'on on agge innilan di a'ammadnah diyen dios. Ya hay idawatna i diyen dios ya balitu' ya silber ya nadan udum an nun'abalol an batu ya nat'on bo nadan udum an nun'abalol an usal. ³⁹ Ta gapu anuh boddang diyen pundinolana an dios ya gubatona nadan boblen nun'ihamad an binattuy aladda. Ya nunnaud di pangipabaktunah nadan tatagun umunud i hiya. Ta pumbalinonah ap'apun di tataguy udum ya indattanah lutay udum an gapu nimpeh pangun'unudandan hiya.

⁴⁰ Ya hitun apogpogan di pumpatulana ya gubaton nan patul hi nangappit hi muyyadna an didah nadan tindaluna. Mu nan patul hi nangappit hi huddo'na ya mungkakabayu ya mungkakalesa nadan tindaluna ya mumpunlugandah papol di udum ta mi'gubatda. Ya dakol di bobleh gubaton dadiyen malpuh nangappit hi huddo'na ta umatdah nan dimmakol an liting

hinan wangwang an ma"id ha adina dadagon. ⁴¹ Ta abakonday dakol an boble an ta'on on nan mapmaphod an bobleyu an tinanud Israel. Mu mihwang nadan i Edom ya i Moab ya nadan ap'apu hi ad Ammon. ⁴² Ta dakol di bobleh middum hinan pun'ap'apuwana an ta'on on hi ad Egypt. ⁴³ Ta bagiyona nadan kinadangyanda an umat hi balitu' ya silber ya nadan udum. Ya ta'on on hi ad Libya ya hi ad Etiopia ya sakupona. ⁴⁴ Mu ahi malmuy takutna an gapuh nan mipa'innila i hiya an malpuh nangappit hi tu-luwan di algo ya hay nangappit hi huddo'na. Ta gapu i diye ya nunnaud di bungotna ya ilaputna an e mi'gubat ta dakkodakkol di patayondah tatagu. ⁴⁵ Ya ipiyamma bo udot nan kampuda hinan numbattanan di baybay ya nan nabillid an nipata'dogan nan Templo. Mu madatngan damdamay atayana an ma"id ha bumoddang i hiya.

12

Hay Apogpogan Di Ma'ma'at Hitun Luta

¹ Ya innayun bon diyen ay taguy a'atna an alyon di, Umali nan ongal di abalinana an anghel an hi Michael an mangipapto' i da'yu an tinanud Israel. Te nunhiglay punligatan di tatagu te nihipun hi nawadaan di boble ya ma"id ha athidih punligatan di tatagu. Mu nadan ibbam an nitudo' di ngadanda hinan liblun Apu Dios ya mihwangda. ² Ya nada'en dakkodakkol an numpun'ate ya mamahuwanda. Ta nadan udum ya mi'tagudan Apu Dios hi inggana mu

nadan udum ya mibabainda ya minaynayun di punholholtapandah inggana. ³ Mu nadan manginaynayun an mangun'unud hinan tuatudun Apu Dios ya diday nanomnoman te itudtuduwanda nadan udum ta nan nipto' di atonda ta paddung-nay buminabinangda an umatdah nan bittuwon hi ad lagud.

⁴ Ya alyona bon ha"on di, Ad uwani ya ibaga' i he"a Daniel an adim ipa'in'innila danaen intu-dotudo'mu ta ingganah on tuwen madatngan di apogpogan di ma'ma'at hitun luta. Te i diye ya dakol di tatagu an atondan namin di abalinanda ta luma'ingda.

⁵ Ya nangitiga' hi hinangngab'u han duwan anghel an nundinommandan timma'dog hinan pingngit di wangwang. ⁶ Ya inalin di oha i dadiye hinan ay tagun nunlubung hi linen an timma'dog hinan uhhun di liting di, On hi anuud di ipa'annungan danaen nakaskasda'aw an ma'at?

⁷ Ya intaggena nan duwan ta'lena hi nangappit hi ad lagud ot tobalonan alyonay, Nan wadawada an Dios ya innilana tuwen ibaga' i da'yu an hay ipa'annungan tuwen namin ya umeh tuluy tawon ya han godwa ya i diye ya nunhiglay punholholtapan nadan tatagun Apu Dios.

⁸ Ya dingngol'uh diyen nambalna mu agge' na'awatan ta hiya nan inali' di, Apu, nganney pumbalanan datuwen ma'ma'at hi umudi?

⁹ Ya alyonay, He"a'e Daniel ya ukod'a ya imanamut'a te danaen imbaga' ya ma"i ha manginnila ta ingganah on tuwen madatngan di apogpogan di ma'ma'at hitun luta. ¹⁰ Ya i

diye ya dakolday nipaphod di pangulugda ta indinongda nadan adi maphod an pangiyē"eda ta ma"iḁ ha ipabahul Apu Dios i dida. Mu nadan adi maphod di pangatda ya hiyay inaynayundan aton an adida ma'awatan nadan ma'ma'at. Mu nadan nanomnoman ya innilaonday a'atna.

¹¹ Ya mihipun i diyen ipadinongan nadan binigat an mi'nong i Apu Dios ya mipaghop nimpe hinan Templo han nunhiglan umipabungot i Apu Dios ta mibilang mo hi nalugit nan Templo. Ta miha"ad hidi hi hinlibut duway gahut ta nahiyam (1,290) di algo. ¹² Ot nadan manginaynayun hi pangulugda ta ingganay mala"uh nan hinlibu ta han tuluy gahut ta tulumpulut limay (1,335) algo ya mipa'amlongda. ¹³ Ot he"a'e Daniel ya hanat inaynayunmu nan nipto' an pangatmu ta ingganah mapogpog di nitaguwam. Ya hitun amahuwam ya alam mohpe nan gungunam.

Nan Hapit Apu Dios
Ifugao, Amganad: Nan Hapit Apu Dios Bible

copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Ifugao, Amganad

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-13

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source
files dated 29 Jan 2022

8a82f002-75c6-5d1c-87e7-2ca29bd67aec